

DAVOR ŠTRK*, IVAN ARBUTINA**

Raspršivač s nadražujućom tvari kao sredstvo prisile

Sažetak

Cilj je ovog rada predstaviti taktičke i tehničke aspekte raspršivača s nadražujućom tvari kao sredstva prisile s kratkim osvrtom na pravni aspekt. Prezentirat će se vrste raspršivača s obzirom na punjenje i način mlaza, način uporabe te drugi elementi koji utječu na učinkovitost uporabe i sigurnost policijskih službenika, kao što su distanca, kretanje, komunikacija, postupak prilikom kontaminacije, pružanje prve pomoći i sl.

Ključne riječi: raspršivač s nadražujućom tvari, tzv. peper sprej, taktika policijskog postupanja, sredstva prisile, tehnike rukovanja.

1. UVOD

Raspršivač s nadražujućom tvari kao jedno od sredstava prisile koristi se u redovima hrvatske policije više od 10 godina, dok se u nekim europskim i svjetskim policijama upotrebljava puno dulje. Valja konstatirati da ne postoji službeni priručnik ni certificirani program izobrazbe uporabe raspršivača s nadražujućom tvari (u daljnjem tekstu „raspršivač“).

U ovom će se radu izložiti normativni okvir uporabe sredstva prisile raspršivača, tehničke karakteristike samog raspršivača, kao što su domet, jačina tvari, vrste mlaza i sl., utjecaj sredstva na počinitelja, elementi uporabe raspršivača, počevši od samog nošenja na remenu, načina izvlačenja i korištenja na distanci te pri bliskom kontaktu. Izložit će se prednosti i nedostaci određenih tehnika, kao i važnost komunikacije s počiniteljem prije, tijekom i nakon uporabe raspršivača te postupanje prema počinitelju nakon uporabe raspršivača, što uključuje način vezivanja i pružanje prve pomoći.

Imajući u vidu svrhu i opseg ovog rada izložit će se isključivo postupak s raspršivačem manjeg kapaciteta koji policijski službenici nose i upotrebljavaju tijekom obnašanja redovne službe.

* Davor Štrk, viši predavač na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu.

** Ivan Arbutina, instruktor na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu.

2. NORMATIVNI OKVIR ZA UPORABU RASPRŠIVAČA S NADRAŽUJUĆOM TVARI

Sukladno sa Zakonom o policijskim poslovima i ovlastima, policijski službenici ovlašteni su uporabiti raspršivač u slučajevima kada je dopuštena i uporaba tjelesne snage, odnosno:

1. svladavanje otpora osobe koja remeti javni red i mir ili koju treba dovesti, privesti, zadržati ili uhititi,
2. sprječavanje samoozljeđivanja osobe,
3. odbijanje napada na sebe ili drugu osobu ili na objekt ili prostor koji osigurava,
4. sprječavanje samovoljnog udaljavanja osobe s određenog mjesta.

Uporaba raspršivača nije dopuštena radi svladavanja pasivnog otpora, dok se uporaba prema životinjama od kojih prijeti opasnost prilikom postupanja ne smatra uporabom sredstava prisile³.

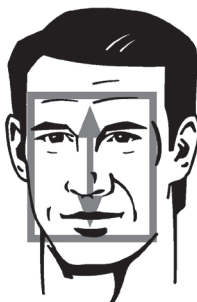
3. KLASIFIKACIJA I TEHNIČKE KARAKTERISTIKE RASPRŠIVAČA

Na tržištu najčešće možemo naći raspršivače CS (ortoklorbenzenmalon-dinitril) i OC (oleoresin capiscum).

Policijski službenici uglavnom upotrebljavaju OC raspršivače, odnosno tzv. peper sprej koji se, s obzirom na vrstu i karakteristike mlaza, mogu podijeliti na:

- **Magličaste raspršivače (plin)**

Domet takvih raspršivača je od 2 do 4 m te je pogodan za odbijanje napada više osoba. Nedostaci su kratak domet koji posebice dolazi do izražaja u nepovoljnim vremenskim uvjetima kao što su kontravjetar ili kiša, te opasnost od kontaminacije osoba koje nisu uključene u sukob, kao i samih policijskih službenika, posebice u zatvorenim prostorima. Prilikom korištenja s udaljenosti od 1,5 m, opseg mlaza iznosi oko 30 cm. Raspršivač snažno utječe na dišni sustav počinitelja. Prilikom uporabe preporučuje se mlaz usmjeriti izravno prema očima osobe spram koje se primjenjuje te pomicati gore i dolje (vidi sliku 1)⁴.

Slika 1: Način i područje primjene magličastog raspršivača

³ Zakon o policijskim poslovima i ovlastima RH, NN br. 76/09. i 92/14.

⁴ Prezentacija u PowerPointu Agencije za europsku graničnu i obalnu stražu (Frontex) koju je predstavila Vanessa Coelho Pinto, European Border and Coast Guard Officer, Ávila, Španjolska, rujan 2021.

- **Aerosolne raspršivače (tekućina)**

Domet takvih raspršivača je od 4 do 6 m, a u odnosu na magličaste, imaju manji kut djelovanja i najčešće se koriste u praksi, te je reducirana unakrsna kontaminacija pod utjecajem vjetra. Kada se koristi s udaljenosti od 1,5 m, opseg mlaza iznosi oko 15 cm. Prilikom uporabe preporučuje se mlaz usmjeriti izravno prema očima osobe spram koje se primjenjuje te pomicati s jedne na drugu stranu (vidi sliku 2⁵). Kada osoba nosi naočale, mlaz je potrebno usmjeriti iznad očiju.

Nedostaci su ograničen utjecaj na dišni sustav osobe spram koje se primjenjuje te činjenica da bez izravnog kontakta tekućine s očima nema zadovoljavajućeg efekta.

Slika 2: Način i područje primjene aerosolnog raspršivača

- **Raspršivače s usmjerenim mlazom (pjena, gel)**

Domet raspršivača u obliku pjene iznosi 2,5 m te kada se koriste s udaljenosti od 1,5 m, pokrivaju područje od oko 20 cm, pa je stoga potrebno precizno naciľjati željenu zonu. Pogodni su za primjenu spram pojedinca. Kod ovih raspršivača valja skrenuti pozornost na opasnost da počinitelj pokuša iskoristiti pjenu za napad na policijskog službenika. Prilikom uporabe preporučuje se mlaz usmjeriti u središnji dio lica osobe spram koje se primjenjuje koristeći kružne pokrete (vidi sliku 3⁶).

Domet raspršivača u obliku gela iznosi oko 6 m te kada se koriste s udaljenosti od 1,5 m, pokrivaju područje od oko 15 cm. Prilikom uporabe preporučuje se mlaz usmjeriti u središnji dio lica osobe spram koje se primjenjuje te pomicati s jedne na drugu stranu (vidi sliku 2).

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

Slika 3: Način i područje primjene raspršivača s usmjerenim mlazom

Primjenom tzv. Crossfire tehnologije omogućeno je kontinuirano izbacivanje gela bez obzira na poziciju, kut ili orijentaciju raspršivača. Također, postoje raspršivači s UV markerima za naknadnu identifikaciju napadača koji ostaju na odjeći i koži do 48 sati.

Vrijeme neprekidne uporabe ovisi o veličini spremnika. Kako smo već napomenuli, u ovom radu govorimo o raspršivačima koje policijski službenici osobno zadužuju, a uglavnom su kapaciteta 25 – 50 ml.

Neki proizvođači upotrebljavaju smjesu na bazi alkohola vjerujući da su takvi raspršivači učinkovitiji od onih koji ga ne sadrže jer vanjska temperatura manje utječe na njihov učinak⁷.

Zabranjeno je istodobno upotrebljavati električni paralizator i raspršivač na bazi alkohola poradi opasnosti od zapaljenja osobe prema kojoj se postupa⁸.

4. UTJECAJ RASPRŠIVAČA NA OSOBE SPRAM KOJIH SE PRIMJENJUJE

Posljedice djelovanja raspršivača moguće je načelno podijeliti na fizičke i psihičke.

Fizičke posljedice uporabe raspršivača možemo pak razdijeliti na tri zone utjecaja⁹:

- a. oči
 - b. dišni sustav
 - c. kožu.
- a. Oči
 - bolan osjećaj – oči jako peku
 - osoba je prisiljena zaklopiti oči – što nam daje golemu stratešku prednost
 - intenzivno suzenje očiju
 - oštećenje vida
 - dugotrajno crvenilo

⁷ National Institute of Justice: (1994), Oleoresin Capsicum: Pepper Spray as a Force Alternative, <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/181655.pdf>.

⁸ Na YouTubeu postoji snimka intervencije francuske policije na kojoj se vidi da u trenutku istodobne uporabe raspršivača i električnog paralizatora dolazi do zapaljenja počinitelja. Nije poznato koja je vrsta raspršivača upotrijebljena. https://www.youtube.com/watch?v=UL4tQ9_pZH4.

⁹ Prezentacija u PowerPointu Agencije za europsku graničnu i obalnu stražu (Frontex) koju je predstavila Vanessa Coelho Pinto, European Border and Coast Guard Officer, Ávila, Španjolska, rujan 2021.

- b. Dišni sustav
 - upala sluznice, tj. usana, nosa, jezika
 - izražena sluzava sekrecija
 - kašalj, otežano disanje
 - zatezanje prsiju
- c. Koža
 - osjećaj intenzivnog pečenja
 - moguće opekline
 - površinsko crvenilo kože

Psihičke posljedice uporabe raspršivača – osobe spram kojih je uporabljen raspršivač, u trenutku uporabe te neko vrijeme nakon uporabe mogu osjetiti i psihičke posljedice poput straha, anksioznosti, napadaja panike te hiperventilacije. Upravo zbog toga iznimno je važno da policijski službenici nakon uporabe raspršivača, u skladu sa situacijskom slikom na mjestu događaja, taktički i obzirno nastave s postupanjem kako ne bi došlo do nepotrebnog narušavanja zdravstvenog stanja počinitelja.

Prilikom uporabe raspršivača može doći do triju razina kontaminacije, i to:

Razina 1 – direktna kontaminacija osobe spram koje je uporabljen raspršivač, i to ponajprije u predjelu očiju i lica.

Razina 2 – indirektna ili sekundarna kontaminacija osoba koje su neposredno nakon uporabe bile u kontaktu s počiniteljem. To su najčešće policijski službenici koji neposredno nakon uporabe raspršivača nastavljaju intervenciju uporabom drugih vrsta sredstava prisile, najčešće fizičkom snagom.

Razina 3 – kontaminacija zone djelovanja – ovisno o vrsti raspršivača, prostoru i vremenskim uvjetima, i druge osobe koje su se zatekle u blizini mogu biti kontaminirane supstancama iz raspršivača koje se nalaze u zraku.

5. TEHNIKE RUKOVANJA

Iako je uporaba raspršivača jednostavna, ipak postoje tehnike koje policijskom službeniku omogućuju učinkovitiju i prije svega sigurniju uporabu. Tu govorimo o više segmenata koji utječu na brzinu reakcije, dostupnost raspršivača (ili druge policijske opreme) te prije svega sigurnost policijskih službenika, o čemu će se posebno govoriti u poglavlju vezanom uz taktiku postupanja.

Za početak je važno odrediti položaj raspršivača na službenom remenu, bilo da policijski službenik obavlja službu u odori ili civilnoj odjeći.

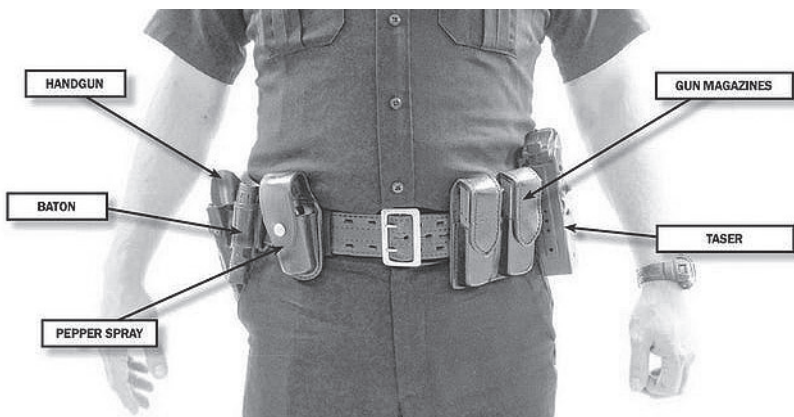
Raspored opreme na policijskom remenu u ovom se radu može shvatiti kao preporuka, a svaki policijski službenik na temelju osobnih preferencija ili specifičnosti zadaća koje obavlja naposljetku će sam odlučiti o načinu nošenja policijske opreme i naoružanja.

Kako bi se izbjeglo slučajno aktiviranje, raspršivači na vrhu imaju zaštitnu kavicu, tzv. flip-top koja se lako otvara potezom jednog prsta.

Kad je riječ o položaju raspršivača na remenu, usvojena je praksa da se nosi na prednjem dijelu remena, i to uglavnom na istoj strani s pištoljem i palicom, ali ispred njih, tako da je lako dostupan za izvlačenje „jačom“ rukom (slike 4 i 5).

Slika 4: Položaj smještanja raspršivača na službenom remenu¹⁰

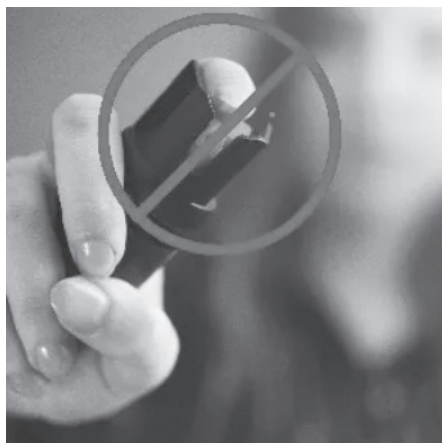
Slika 5: Položaj smještanja raspršivača na službenom remenu¹¹

Kod izvlačenja iz futrole potrebno je od prvog trenutka imati pravilan hvat (grip) koji će omogućiti učinkovito korištenje. Nažalost, u praksi se često pokazuje da policijski službenici nisu prošli nikakvu obuku za upotrebu raspršivača, što je vidljivo od prvog trenutka kada izvade raspršivač iz futrole držeći ga pogrešno (slika 6)¹².

¹⁰ Hickey, S. (2022). When Can Police Use Pepper Spray in New South Wales? Sydney Criminal Lawyers; <https://www.sydneycriminallawyers.com.au/blog/when-can-police-use-pepper-spray-in-new-south-wales/>.

¹¹ Bahri, L. (2022). Could less lethal gun option be a recipe for tragedy? Gaston Gazette <https://eu.gastongazette.com/story/news/2015/09/04/could-less-lethal-gun-option/33588229007/>.

¹² Legal Defence for Self Defence; (2022.); How To Use Pepper Spray (But Why You Probably Shouldn't); <https://www.uslawshield.com/how-to-use-pepper-spray/>.

Slika 6: Pogrešno držanje raspršivača

Postoje tehnika hvata jednom rukom (slika 7) i tehnika hvata dvjema rukama (slika 8). Pravilnim hvatom imamo bolju kontrolu, хват je čvršći te je manja mogućnost da nam napadač oduzme raspršivač i upotrijebi ga protiv nas. Također, pravilnim je hvatom u stresnim situacijama lakše precizno usmjeriti mlaz u oči napadača.

*Slika 7: Tehnika hvata jednom rukom*¹³

¹³ Smith, J. (2020). Here's what to Do if Pepper Spray Gets in Your Eyes, According to an Expert; Prevention; <https://www.prevention.com/health/a32734569/pepper-spray-treatment/>.

*Slika 8: Tehnika hvata dvjema rukama*¹⁴

U situaciji kada je napadač na udaljenosti manjoj od 1 metra, možemo koristiti i drugačiji hvat tako da raspršivač aktiviramo kažiprstom, a ne palcem (slika 9).

*Slika 9: Tehnika aktivacije raspršivača kažiprstom*¹⁵

Iako se preporučuje da se raspršivač upotrebljava jačom rukom, u nekim se situacijama to može i promijeniti, npr. kad više osoba sudjeluje u remećenju javnog reda i mira, kada su policijski službenici brojčano inferiorni. Policijski službenik tada može koristiti raspršivač slabijom rukom, dok će jačom upotrijebiti službenu palicu.

Postoje i stavovi da se raspršivač treba koristiti slabijom rukom tako da jača ostane slobodna za obrambene tehnike ili kontrolu počinitelja, ali i za uporabu drugih sredstava prisile, kao što su palica ili vatreno oružje. Pritom se pojavljuje problem korištenja raspršivača i vatrene oružja istodobno, jer pod utjecajem jakog stresa može doći do nekontrolirane (slučajne) uporabe vatrene oružja¹⁶.

¹⁴ Good Practices in the Training of Use of Force, Firearms and Tactical Procedures. Trainer's Manual.

¹⁵ Gilson, D.: (2011): Spray Anything: Marketing Crowd Control to Cops: Mother Jones; <https://www.motherjones.com/politics/2011/11/less-lethal-weapons-pepper-spray-uc-davis/>.

¹⁶ National Institute of Justice: (1994), Oleoresin Capsicum: Pepper Spray as a Force Alternative, <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/181655.pdf>.

6. TAKTIKA POSTUPANJA KOD UPOTREBE RASPRŠIVAČA

Iako bi se o načinu i taktici postupanja kod upotrebe raspršivača moglo napisati puno, ovdje ćemo se fokusirati samo na najvažnije elemente koji utječu na sigurnost policijskih službenika i drugih građana, učinkovitost intervencije te skrenuti pozornost na nedostatke.

Najvažnije taktičke detalje potrebno je uvježbbati uživo u različitim okolnostima koristeći se nekim osnovnim načelima koja ćemo objasniti u nastavku.

Raspršivač se ne bi trebao koristiti odnosno njegova bi uporaba trebala biti ograničena:

- spram osoba na nestabilnom ili povišenom terenu (most, prozor, rubovi zgrada i sl.)
- spram osoba u vozilu dok je vozilo u pokretu
- spram trudnica, invalida, starijih osoba ili osoba koje imaju vidljive probleme s disanjem
- u zatvorenim prostorima u kojima su i drugi građani.

Uporabu raspršivača možemo podijeliti u tri faze:

a) **Neposredno prije aktiviranja raspršivača**

- moramo biti sigurni da su ispunjeni svi zakonski preduvjeti za uporabu
- procijeniti sigurnu udaljenost na kojoj možemo sigurno izvući raspršivač iz futrole
- imati u vidu da je minimalna udaljenost za uporabu 1 metar (jer inače postoji mogućnost oštećenja očiju od jačine mlaza, opasnost od odbijanja mlaza u policijskog službenika i opasnost da počinitelj oduzme raspršivač policijskom službeniku)
- biti svjestan maksimalnog dosega raspršivača (ovisno o vrsti)
- tijekom izvlačenja raspršivača imati stalan vizualni kontakt s osobom/osobama od kojih prijeti napad
- sukladno s mogućnosti diskretno izvući raspršivač iz futrole te ga sakriti u šaku kako bi se eventualno mogao iskoristiti faktor iznenađenja
- izbjegavati kontravjetar
- biti siguran da kolege nisu u „vatrenoj liniji“
- pripremiti se i za druge oblike uporabe sredstava prisile (fizička snaga, palica, vatreno oružje)
- izdati jasne naredbe glasom te pokretima ruke.

b) **Tijekom aktiviranja raspršivača**

- naciljati oči te ispustiti više kratkih mlazova od 1 do 2 sekunde
- imati u vidu ograničenost kapaciteta spremnika (ovisno o kapacitetu moguće je izbacivanje od 10 do 18 kratkih mlazova duljine oko 1 sekundu)
- nastaviti s kretanjem (unatrag i ustranu) – raspršivač ne djeluje trenutačno te postoji mogućnost odgode djelovanja na počinitelja, ali također se u praksi pokazalo da raspršivač nije toliko učinkovit, odnosno fizički ne zaustavlja osobe pod utjecajem narkotika, osobe s mentalnim smetnjama ili one koje su visoko motivirane za napad/pružanje otpora
- ne prekidati komunikaciju s počiniteljima te nastaviti izdavati naredbe.

c) **Neposredno nakon aktiviranja raspršivača**

- ne ulaziti u kontaminiranu zonu ako to nije nužno, odnosno izaći iz kontaminirane zone

- čim se stvore uvjeti, izvesti i osobu spram koje je primijenjen raspršivač iz kontaminirane zone
- nastaviti komunikaciju s osobom spram koje je primijenjen raspršivač radi deeskalacije
- u pogodnom trenutku osobu spram koje je primijenjen raspršivač treba vezati sredstvima za vezivanje te postaviti u položaj u kojem će se moći sigurno nadzirati (posjesti na pod ili sl.)
- pregledati osobu
- preporuka je da se osoba veže s prednje strane zbog iznimne boli u području očiju
- ne dopustiti kontakt s rukama (dlanovima) osobi spram koje je primijenjen raspršivač – treba imati u vidu da su one kontaminirane i mogu se koristiti kao oružje protiv policijskih službenika
- nakon što se situacija stabilizira potrebno je početi s pružanjem prve pomoći osobi spram koje je primijenjen raspršivač.

7. DEKONTAMINACIJA I PRUŽANJE PRVE POMOĆI¹⁷

Nakon što je osoba spram koje je primijenjen raspršivač prestala pružati otpor te je vezana sredstvima za vezivanje, možemo početi s mjerama dekontaminacije i pružanjem prve pomoći.

- osobu spram koje je primijenjen raspršivač treba uputiti da ne smije dirati oči rukama te izbjegavati trljanje očiju
- osobu spram koje je primijenjen raspršivač treba postaviti u položaj u kojem može nesmetano disati
- osobi spram koje je primijenjen raspršivač isprati oči tekućom vodom (iz boce ili slavine)
- provjeriti ima li osoba ozbiljne medicinske smetnje kao što su:
 - problemi sa srcem
 - dišni problemi
 - dijabetes, epilepsija
 - visoki krvni tlak
 - je li pod utjecajem alkohola ili droga
 - je li potrebna medicinska skrb
 - je li gubila svijest
 - plitko disanje u kombinaciji sa znojenjem
- u slučaju da osoba ne osjeća nikakvo smanjenje posljedica od uporabe raspršivača ni nakon 45 minuta, potrebno je zatražiti hitnu medicinsku pomoć
- osoba treba biti pod stalnim nadzorom najmanje 2 sata nakon uporabe raspršivača.

Što ako je i sam policijski službenik kontaminiran raspršivačem tijekom intervencije?

- ako je intervencija u tijeku, potrebno je stvoriti sigurnu udaljenost prema počinitelju

¹⁷ Prezentacija u PowerPointu Agencije za europsku graničnu i obalnu stražu (Frontex) koju je predstavila Vanessa Coelho Pinto, European Border and Coast Guard Officer, Ávila, Španjolska, rujan 2021.

- ustaliti spori ritam disanja
- ostati miran
- razmišljati o tome da je pomoć na putu
- obavijestiti kolege/Operativno-komunikacijski centar policije (OKCP) o situaciji
- početi s dekontaminacijom čim se ostvare uvjeti.

8. UPORABA RASPRŠIVAČA U POLICIJSKOM TRENINGU

Uz podatke o tehničkim i taktičkim mogućnostima raspršivača, njihovim vrstama i veličinama, policijski službenici u nekim su zemljama dužni ili dobrovoljno mogu isprobati utjecaj raspršivača na sebi. Za to postoji više razloga, a kao prvi je taj da svaki policijski službenik mora razumjeti kakvu razinu boli izaziva osobi nad kojom se koristi raspršivač. Drugi je razlog to da tijekom intervencije postoji realna mogućnost da policijske službenike slučajno kontaminiraju kolege, a nije isključena ni mogućnost da raspršivač upotrijebi i sam počinitelj.

Na internetu se može naći mnogo videomaterijala s obuka policijskih kadeta na policijskim akademijama¹⁸ gdje, nakon što su kontaminirani raspršivačem, moraju odraditi određene zadaće, npr: prstima otvoriti kapke te pročitati brojeve i slova s registracijske pločice, odgovoriti suvislo na pitanja vezana uz razloge uporabe raspršivača, uporabiti udaračke tehnike ruku i nogu na fokuserima, uporabiti palicu za trening i sl.

Sve navedeno iznimno je važno kako bi se policijski službenici mogli nositi sa svim problemima i uzrocima koje izazivaju raspršivači te bez panike kontrolirati intervenciju, također vodeći računa o posljedicama za osobu protiv koje se raspršivač koristi.

9. ZAKLJUČAK

Zakonom o policijskim poslovima i ovlastima zakonodavac i policijska praksa prepoznali su raspršivač s nadražujućom tvari kao vrijedno i iznad svega korisno sredstvo prisile koje su policijski službenici ovlašteni uporabiti u slučajevima kada je dopuštena i uporaba tjelesne snage. Raspršivač s nadražujućom tvari policijskom službeniku daje određenu prednost te smanjuje mogućnost nastanka težih ozljeda, kako kod osoba spram kojih se primjenjuje tako i kod samih policijskih službenika. Prije same uporabe raspršivača policijski službenici trebali bi biti svjesni fizičkih i psihičkih posljedica djelovanja raspršivača kako ne bi prouzročili neželjene posljedice.

Iako je sam raspršivač jednostavan za uporabu, nužno je da policijski službenici prođu odgovarajuću obuku iz teoretskog i praktičnog dijela kako bi se upoznali s tehnikama rukovanja, taktikama korištenja te postupcima dekontaminacije i pružanja prve pomoći. S obzirom na navedeno, sama obuka ne bi trebala oduzimati previše vremena pa tako, primjerice, program obuke djelatnika Frontexa traje četiri školska sata, od čega jedan sat

¹⁸ <https://www.rcmp-grc.gc.ca/depot/cadet-chronicles-journal-cadet/6-eng.htm>.
<https://www.chronicle.gi/police-recruits-get-a-taste-of-pepper-spray-during-training/>.
<https://www.youtube.com/watch?v=TQqY-4MYwQc>.
<https://www.youtube.com/watch?v=vFcQVYVVGHW>.

odlazi na teoretski dio. Obuka se može održavati u otvorenom i zatvorenom prostoru, a za nju je potrebno osigurati dovoljan broj raspršivača za trening koji ne sadrže OC ili CS, nego samo imitiraju teksturu i druge karakteristike raspršivača (oblik, težina, mlaz, domet i sl.).

LITERATURA

1. Bahri, L. (2022). Could less lethal gun option be a recipe for tragedy? <https://eu.gastongazette.com/story/news/2015/09/04/could-less-lethal-gun-option/33588229007/>
2. European Border and Coast Guard Standing Corps (Frontex). (2020). Good Practices in the Training of Use of Force, Firearms and Tactical Procedures – Trainer’s Manual
3. Gilson, D. (2011). Spray Anything: Marketing Crowd Control to Cops: Mother Jones; <https://www.motherjones.com/politics/2011/11/less-lethal-weapons-pepper-spray-uc-davis/>
4. Hickey, S. (2022). When Can Police Use Pepper Spray in New South Wales? Sydney Criminal Lawyers. <https://www.sydneycriminallawyers.com.au/blog/when-can-police-use-pepper-spray-in-new-south-wales/>
5. <https://www.chronicle.gi/police-recruits-get-a-taste-of-pepper-spray-during-training/>
6. <https://www.rcmp-grc.gc.ca/depot/cadet-chronicles-journal-cadet/6-eng.htm>
7. <https://www.youtube.com/watch?v=TQqY-4MYwQc>
8. <https://www.youtube.com/watch?v=vFcQVYVVGHW>
9. Legal Defence for Self Defence. (2022). How To Use Pepper Spray (But Why You Probably Shouldn’t): <https://www.uslawshield.com/how-to-use-pepper-spray/>
10. National Institute of Justice. (1994). Oleoresin Capsicum: Pepper Spray as a Force Alternative. <https://www.ojp.gov/pdffiles1/nij/grants/181655.pdf>
11. Presentacija u PowerPointu Agencije za europsku graničnu i obalnu stražu (Frontex) koju je predstavila Vanessa Coelho Pinto, European Border and Coast Guard Officer, Ávila, Španjolska, 2021.
12. Smith, J. (2020). Here’s what to Do if Pepper Spray Gets in Your Eyes, According to an Expert; Prevention; <https://www.prevention.com/health/a32734569/pepper-spray-treatment/>
13. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima RH, NN br. 76/09. i 92/14.

Abstract

Davor Štrk, Ivan Arbutina

Irritant spray devices as a means of coercion

This paper aims to present tactical and technical aspects of irritant spray devices as a means of coercion. Likewise, it seeks to give a brief overview of the relevant legal aspects. Irritant spray devices are presented in terms of their canister content and delivery systems, as well as in terms of how they are used. Other elements that impact the efficiency of use and the safety of police officers are also presented, such as distance, movement, communication, procedures in contamination cases and the provision of first aid measures.

Keywords: chemical irritant spray, pepper spray, police tactics, means of coercion, handling techniques.